

Svar till Artus och Deppler:

Valet av viktsystem är en avvägningsfråga

Kommentaren från de två ekonomerna från Internationella valutafonden (IMF) ändrar inte på huvudpunkten i min kritik förra året av TCO-utredarna Hans Engman och Christer Wretborn (E&W) i debatten om Sveriges relativa kostnadsläge [se t ex Ettlins 1977 och 1978]. De senare [Engman och Wretborn 1977] hade framfört och envist försvarat siffror som visade att försämringen i Sveriges relativa arbetskostnader per producerad enhet i tillverkningsindustrin 1970—76 uppgick till endast drygt 10 procent. Mina alternativa beräkningar visade en försämring av det relativa kostnadsläget, gentemot samma grupp av 13 länder, med 22 procent. Vid efterforskningar, som tyvärr inte fick mycket hjälp av E&W, visade det sig slutligen att TCO-utredarna hade fått sina siffror från ett internt IMF-memorandum [se t ex Deppler 1978]. Inom IMF har man emellertid senare kraftigt reviderat dessa siffror för Sverige och därmed styrkt att försämringen av kostnadsläget 1970—76 uppgick till det dubbla av den siffra på 10 procent som E&W hade använt och, under hänvisning till IMF, försvarat utan några som helst kritiska reservationer. Mot denna bakgrund framstår mitt tidigare resultat på

22 procent i det närmaste som en "fullträff".

Vad IMF-ekonomerna Jacques Artus och Michael Deppler (A&D), möjligen med rätta, i sak ifrågasätter är den principiella lämpligheten av den metod som jag använde vid dessa beräkningar. Innan jag ger mig in i denna saktidssak vill jag emellertid kommentera deras påstående att jag missförstått vad som egentligen sades i telefonsamtalet mellan oss den 5 januari i år. Jag anser fortfarande att min korta redovisning av detta samtal i Ekonomisk Debatt 1/1978 [Ettlin 1978] är korrekt. Av samtalet framgick klart och tydligt att Artus trodde att Depplers vägningstal för beräkning av den relativa kostnadsutvecklingen i olika länder hade härletts som en lämplig variant, för tillverkningsindustrin enbart, av den senare multilaterala växelkursmodellen. Jag påpekade för honom att enligt Depplers beskrivning grundades härledningen, på en väsentligt mindre utvecklad, tidigare Armington modell för multilateral handel som fortfarande saknade möjlighet att ta hänsyn till empiriskt konstaterade skillnader i priselasticiteter mellan länderna. Dessutom nämnde jag att den använda modellen var begränsad till enbart efter-

frågesidan av *exporten* av bearbetade varor, så att importen och utbudsaspekterna inte var integrerade i det av Deppler använda viktsystemet. När Artus bestämt förnekade detta, bad jag honom hämta Deppler som bestyrkte min tolkning. Artus medgav då att han hade haft fel. Han indikerade också att grundvalen till hans tidigare uttalande till E&W därmed hade försvagats. Jag beklagar att Artus nu, när hans uttalande har förekommit i *Ekonomisk Debatt* 1978/1, inte längre vill stå vid erkännandet av sitt misstag utan i stället genom glidningar och formuleringar försöker ge läsaren ett felaktigt intryck av vad jag har skrivit.

I detta sammanhang vill jag påpeka att jag för ett år sedan, [Ettlin 1977a]¹ nämnde den använda modellens begränsning till endast exportefterfrågan av handeln med bearbetade varor. Jag hänvisade då också till Artus roll i vidareutvecklingen av Armingtons modell till den väsentligt mindre restriktiva multilaterala modell på vilken vägningstalen för IMF:s beräkningar av effektiva växelkurser är grundade [Artus och Rhomborg 1973]. Även mot denna bakgrund fanns det inte någon legitim anledning till A:s&D:s försök till vantolkning av vad jag i *Ekonomisk Debatt* 1978/1 har sagt om Artus missuppfattning om grundvalen av Depplers viktsystem.

Så över till själva sakfrågan. I motsats till A&D anser jag att valet mellan de två beräkningsmetoderna inte är en principfråga om rätt eller fel, utan en avväg-

ningsfråga om dessa bristfälliga vägnings-systems relativa svagheter. Som A&D riktigt påpekar finns det en brist i den vägningsmetod som jag har tillämpat. De vägningsstal som har härletts från IMF:s relativt flexibla och generella multilaterala växelkursmodell (hittills) enbart för sammanvägning av växelkurser användes vid min sammanvägning av arbetskostnaderna i gemensam valuta inte bara för växelkurskomponenten utan även för arbetskostnadskomponenten i nationell valuta. I IMF-ekonomernas kritik tas emellertid inte hänsyn till att Depplers viktsystem, som A&D kategoriskt anser vara det rätta, faktiskt bygger på en mycket mer rigid och partiell modellstruktur än vad som gäller för det viktsystem jag använde. I modellen bakom Depplers viktsystem saknas bl a hänsynstagande till importkonkurrensen och till empiriskt underbyggda skillnader mellan länderna såväl i priselasticiteten av efterfrågan på export och import som i input-strukturen av tillverkningsindustrins output. De två viktsystemens komparativa utformning påverkas därför även av sådana faktorer och inte enbart, som A&D framhåller, av vissa skillnader i specifikationen av valutakursförändringars effekt på priser och kostnader. Det innebär att svårbedömbara fel uppstår såväl vid IMF:s som vid mitt eget sätt att sammanväga förändringar av arbetskostnaderna i inhemsk valuta och av valutakurserna till ett mått på förändringen av de relativa arbetskostnaderna i gemensam valuta.

Det måste därför anses angeläget att IMF snarast ersätter sitt hittillsvarande viktsystem för kostnadsjämförelser med ett bättre underbyggt viktsystem på grundval av simuleringar med en lämplig variant av IMF:s multilaterala växelkursmodell. Det verkar givet att ett sådant mera "idealiskt" viktsystem kan leda till i viss mån skilda vägningsstal för arbetskostnaderna i inhemsk valuta och för växelkurserna till en gemensam valuta. Både i IMF:s och mina hittillsvarande relativa kostnadsberäkningar har en sådan distinktion i vägningsstalen inte förekommit. (Detsamma gäller även för öv-

¹ På grund av bristande hjälpsamhet i föl från de två TCO-ekonomerna hade jag fått tag i Depplers interna memorandum om vägningsstalen för IMF:s relativa kostnadsindex först efter det att den svenska versionen av min uppsats om "Arbetskostnader, priser och exportmarknadsandelar" [Ettlin 1977] hade gått till tryckning. Jag kunde därför i den svenska versionen endast tillägga en tabellfotnot med hänvisning till Depplers memorandum. I den engelska versionen av uppsatsen [Ettlin 1977a, sid 55—58], som kom något senare och som förmedlades även till Deppler, finns det emellertid en korrekt redogörelse för härledningen av Depplers vägningsystem (som ligger bakom de av mig kritiserade TCO-siffrorna) på grundval av en tidig version av Paul Armingtons välkända multilaterala handelsmodell.

riga av Röttorp [1978] jämförda index.) Jag tror att kontroversen kring vägnings-talen ändå har varit nyttig som stimulans för framtagning av ett bättre underbyggt viktsystem genom IMF.

Men även med ett bättre viktsystem i framtiden kan det finnas anledning att ta IMF:s beräkningar för de senaste kvar-talen med en nypa salt. Detta så länge man vid IMF fortsätter att göra allvar-liga fel vid framtagningen av preliminära data för arbetskostnaderna per produce-rad enhet i inhemsk valuta. Detta gäller t ex den tidigare stora underskattningen för Sverige 1976 (se första stycket ovan), eller nu senast för Norge 1977, där IMF:s beräkningar [Deppler 1978] indi-kerar en våldsamt överdriven ökning (25 procent från 1976 till 1977) av arbets-kostnaderna per producerad enhet i in-hemsk valuta.

M Sc Franz Ettlín

Ekonomiska Forskningsinstitutet
vid Handelshögskolan i Stockholm

Referenser

- Artus, J. och Rhomberg, R., [1973], "A Mul-tilateral Exchange Rate Model", *IMF Staff Papers*, vol XX, november
- Deppler, M., [1972], "Appendix: Some Notes on the Weighting System", IMF Memorandum, 27 november
- [1978], "Cost, Prices and Competitiveness in Manufacturing", IMF Office Memorandum, 24 april
- Engman, H. och Wretborn, C., [1977], TCO:s Ekonomiska översikt, nr. 1
- Ettlín, F., [1977], "Arbetskostnader, priser och exportmarknadsandelar", *Skandinaviska En-skilda Bankens Kvartalsskrift*, 1—2
- [1977a], "Labour Costs, Prices and Export Market Shares", *Skandinaviska Enskilda Banken Quarterly Review*, 1—2
- [1978], "Kritiken kvarstår!", *Ekonomisk Debatt*, årg 6, nr 1
- Röttorp, A., [1978], "Sveriges relativa kostnads-utveckling under 1970-talet", Bilaga D till *Industrikonjunkturen*, Våren 1978, Stock-holm, sid. 200—217